

Nieznański, Edward

Kurta Gödla dowód na istnienie Boga

Studia Teologiczne 7, 245-247

1989

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

pierwszy oraz rozpoczyna, czy może stanowi zaczątek drugiego okresu. Umieszczenie w środku Kosmosu Słońca pociągnęło za sobą nieodwracalne przemiany w naszym obrazie świata. Kosmos przyjął nowy, bardzo odmienny od dotychczasowego, wygląd.

Zasługą Kopernika są nie tyle nowe, dokładniejsze obserwacje astronomiczne, ile wysunięcie nowej koncepcji. System Kopernika opiera się na dawnych obserwacjach, lecz interpretuje je w nowy sposób. To wydaje się najistotniejsze. Heliocentryzm umożliwia bardziej adekwatną interpretację zjawisk, niż to pozwala czynić starożytny geocentryzm. Nie wiemy, kiedy po raz pierwszy przynzła Kopernikowi do głowy teoria heliocentryczna.¹²

Historycy nauki widzą tekst *De revolutionibus* raczej jako rewolucjonizujący, nie zaś jako rewolucyjny. Uważa się, że dzieło Kopernika wyznaczało kierunek rozwoju myśli naukowej. Jako tekst rewolucjonizujący jest on jednocześnie punktem kulminacyjnym dawnej, starej tradycji oraz źródłem nowej, przyszłej. A zatem dzieło *De revolutionibus* ma z punktu widzenia historii astronomii (a także kosmologii) podwójny charakter: jest ono zarazem starożytne i nowożytne, zarazem konserwatywne i radykalne. Z tej też racji można jego znaczenie zrozumieć jedynie wówczas, kiedy patrzy się jednocześnie w jego przeszłość i przyszłość, na tradycję, z której wyrosło, i na tradycję, którą zrodziło.¹³

EDWARD NIEZNAŃSKI

KURTA GÖDLA DOWÓD NA ISTNIENIE BOGA

Austriacki matematyk Kurt Gödel (1906-1978) odbył studia na Uniwersytecie Wiedeńskim, gdzie też w latach 1933—1938 był prywatnym docentem. Od 1941 był profesorem, a od 1946 członkiem rzeczywistym w Institute for Advanced Study w Princeton. Największe sukcesy osiągnął w metamatematyce i teorii mnogości. Prawidłowego przełomu w dziejach nauk formalnych dokonał swą pracą „Über formal unentscheidbare Sätze der *Prinzipia mathematica* und verwandter Systeme” (1931). Udowodnił w niej bowiem twierdzenie o zasadniczej niezupełności systemów dedukcyjnych zawierających arytmetykę liczb naturalnych. Zgodnie z tą tezą, zwaną odtąd twierdzeniem Gödla, każda ze wspomnianych teorii posiada też takie zdania prawdziwe, dla których dowód nie istnieje, czyli zawsze znajdują się takie zdania prawdziwe, których nie da się wyprowadzić z aksjomatyki owych teorii, a rozszerzanie aksjomatyki o nowe aksjomaty nic również nie pomoże. Twierdzenie Gödla przekreśliło główne nadzieje związane z tzw. programem Hilberta, wskazując na pewną ograniczoność poznawczą metody aksjomatycznej. Twierdzenie to wywołało również liczne — i nieraz nazbyt daleko idące — spekulacje filozoficzne o ograniczoności ludzkiego poznania w ogóle.

Dla nas jest zdumiewającym faktem, że ten genialny matematyk i logik zbudował dowód na istnienie Boga. Dowód ten pojawił się w liście z dnia 10 lutego 1970, napisanym prawdopodobnie do matki. Po raz pier-

¹²N. M. Wildiers, dz. cyt., s. 99

¹³Th. S. Kuhn, dz. cyt., s. 207.

wszy został opublikowany w wersji odbiegającej od oryginału, w III Dodatku do podręcznika Esleer-Brendel-Martinez, *Grundzüge der Logik II. Klassen. Relationem. Zahlen*, Frankfurt 1987. Autorzy ci informują na wstępie:

Kurt Gödel hat möglicherweise, nach jahrhundertlangem Stillstand der Diskussion um die Gottesbeweise, den Hinweis darauf gegeben, in welcher Richtung eine moderne Religionsphilosophie interessante Forschungen und gegebenenfalls fruchtbare Ergebnisse erzielen kann. Seine Argumentation benützt die Modallogik der zweiten Stufe, und er interpretiert darin auch die herkömmlichen Begriffe der Essenz und der Existenz. Um die Struktur seiner Voraussetzungen besser darstellen zu können, formulieren wir zu nächst eine vereinfachte Version von ihr innerhalb der Quantorenlogik der zweiten Stufe einschliesslich der Abstraktionsregeln und des Extensionalitätsprinzip, die jedoch keine Modaloperatoren und somit keine Modallogik enthält (s. 310).

W liście do Geo Siegwart a z 30 czerwca 1987 prof. Essler pisze: „Was Ihre Frage zur Quelle des Gödelschen Gottesbeweises betrifft, so kann ich Ihnen hierzu nur folgendes sagen: Herr Prof. Stig Kager aus Schweden hat mir vor ca 2 Jahren, ..., diesen Beweis mitgeteilt, der ihn wiederum über Dana Scott erhalte hat. Die Art der Darstellung des Gottesbeweises wie auch die Zurverlässigkeit der beiden Kollegen lassen mich jedoch nicht darn zweifeln, dass der Beweis von Gödel stammt. Wspomniany już Geo Siegwart w Gott. *Eine Einführungsmethodologische Unstersuchung*, Essen 1987 poddał dalszej przeróbce dowód Gödla z niemodalnego języka rachunku predykatów drugiego rzędu u Esslera, na język teorio-mno-gościowy.

Grono logików, matematyków i filozofów założyło w ubiegłym roku w Wiedniu Kurt Gödel Gesellschaft do badań nad dorobkiem Gödla. Jego prezydentem został prof. Hao Wang. Od sekretarza tego towarzystwa otrzymałem ostatnio odbitkę z rękopisu Gödla z dowodem na istn. Boga.

Dowód Gödla nawija się do tradycji „ontologicznego argumentu” św. Anzelma z Canterbury (1033—1109). Ontologiczny argument na istnienie Boga dowodził istnienie Istoty maksymalnie doskonałej z samej analizy pojęcia takiej istoty. Argument ten, odrzucony przez św. Tomasza z *Summa Theologica*, liber 1, quaestio 2, pojawia się następnie w Kartezjusza w *Meditationes*, V i u Leibniza w *Monadologii* (41, 44, 45). Poddawany krytyce przez Kanta, potem także przez Fregego pojawił się na nowo w naszych czasach zwłaszcza w związku z rozwojem tzw. logik wolnych. Spośród wielu formalizacyjnych badań nad tym argumentem, prowadzących wprost do dowodu Gödla, należy wymienić: Ch. Hartshorna i J. N. Findleya.

Po wygłoszonych wykładach i przerwie odbyło się dyskusja, której przewodniczył J. Dołęga. Dyskusja była prowadzona w formie dialogu. Na postawione pytania odpowiadali obaj wykładowcy i przewodniczący dyskusji. W czasie dyskusji dominowały następujące zagadnienia: 1) problem znaczenia „przewrotu kopernikańskiego” w aspekcie teoretycznym i kontekście życia praktycznego zakwestionował ks. prof. Bolesław Liszewski, wskazując na jednakowo ważne problemy egzystencjalne dla człowieka bez względu w jakiej on epoce żyje; 2) podniesiono problem narodowości Mikołaja Kopernika i jego wkładu w rozwój astronomii w Polsce (Artur Sliwowski); 3) zasygnalizowano problem popularyzowania osiągnięć naukowych, wskazując na problematyczną wartość artykułów kwestionujących wartość naukową teorii ewolucji i różnych wersji ewolucjonizmu, np. w ujęciu P. Teilarda de Char-

din (Wiesław Zaborowski); 4) poruszono zagadnienie znaczenia argumentacji na istnienie Boga, ich wartości naukowej oraz ich znaczenia w uzasadnianiu podstawowych tez religijnych i światopoglądowych (Andrzej Choromański).

Na te i inne postawione problemy odpowiadali M. Lubański, E. Nieznański i J. Dołęga, którzy w formie uzupełniających się wypowiedzi starali się, w miarę możliwości, dać wyczerpujące odpowiedzi na postawione zagadnienia. W odpowiedziach zaakcentowano wieloaspektowy charakter postawionych zagadnień oraz zróżnicowanie płaszczyzn poznawczych, które należy uwzględniać w prowadzeniu dyskusji. Pokreślono również znaczenie rozwoju nauki w kształtowaniu naukowego obrazu świata, który w jakimś zakresie ma wpływ na modyfikacje niektórych tez teologicznych oraz na zmiany w światopoglądzie religijnym.

Dyskusję podsumował J. Dołęga, wyrażając nadzieje goszczenia w przyszłości Prelegentów. Ks. prefekt Stanisław Łupiński zamykając sympozjum podziękował wykładowcom i słuchaczom, podkreślając jeszcze raz znaczenie takich spotkań w życiu naszego Seminarium.

Józef M. Dołęga

SPRAWOZDANIE Z SYMPOZJUM POŚWIĘCONEGO PAMIĘCI KS. PROF. KAZIMIERZA KLÓSAKA

W dniu papieskim 16 III 1987 r. odbyło się sympozjum w Wyższym Seminarium Duchownym w Łomży, poświęcone pamięci ks. prof. Kazimierza Klósaka. Spotkanie to zostało zorganizowane przez uczestników seminarium filozoficznego, kierowanego przez ks. doc. dr hab. Józefa M. Dołęgę,

Na program sympozjum złożyło się wprowadzenie J. M. Dołęgi oraz dwa referaty wygłoszone przez Jarosława Sokołowskiego i Zdzisława Dylnickiego.

We wprowadzeniu do sympozjum J. M. Dołęga podkreślił wartości osoby Profesora, który był otwarty na potrzeby każdego studenta, młodego pracownika nauki, swoich współpracowników i kolegów.

Następnie J. Sokołowski przedstawił szczegółową biografię K. Klósaka oraz kierunki badań naukowych i argumentację na istnienie Boga z początku czasowego kosmosu. Podjęte zagadnienie prelegent oparł na analizie zdarzenia, wychodząc od ujęcia tego problemu przez Romana Ingardena, dalej przedstawił analizę psychologiczną zdarzenia oraz zarysował problematykę początku kosmosu w ujęciu K. Klósaka w ramach filozofii przyrody.

Drugi prelegent Z. Dylnicki zaprezentował problem genezy duszy ludzkiej w ujęciu K. Klósaka. W swoim wystąpieniu podkreślił możliwość podjęcia zagadnienia genezy duszy ludzkiej w płaszczyźnie poznania empiriologicznego i filozoficznego, Upatrując w ujęciu przyrodniczym punktu wyjścia (w sensie metodologicznym) do analiz filozoficznych, zwłaszcza z zakresu antropologii filozoficznej. Natomiast ujęcie tego problemu w metafizyce jest rozpatrywane w ramach filozofii tomistycznej.

Po odczytach odbyła się dyskusja, w której podniesiono zagadnienia antropologiczne i teodycealne. Z zagadnień antropologicznych akcentowano w dyskusji problem kreacjonizmu i ewolucjonizmu w ujęciach autorów współczesnych. Natomiast z zagadnień teodycealnych podkreślano w dyskusji potrzebę opracowań współczesnych form argumentacji za istnieniem Boga.

Józef M. Dołęga